

10 cèntims

Número 7

EL CVENTO VALENCIA

FLOR DE PECAT, novela

de B. Morales San Martín.

Il·lustrat per F. Mellado.

DIRECCIÓ Y ADMINISTRASIÓ: SAGRARI DEL SALVADOR, 6, PRAL.—VALENCIA

BIBLIOTECA DE

El Cuento Valenciá

Director: B. Morales San Martín

EL CUENTO VALENCIÁ, es desde hui una Biblioteca de autors valenciáns, que publicará en regularitat noveles, cuentos y lligendes de la regió.

Comensém hui, publicant el primer cuaderñ de una novela inédita de nostre director, que molts de sos compaños de lletres desichen coneixer. Se titula FLOR DE PECAT y alcansá el PRIMER PREMI OFERT A LA MILLOR NOVELA VALENCIANA EN LOS JOCHS FLORALS DE LO RAT PENAT DE 1909.

FLOR DE PECAT es una interesant narració de costums marítimes valencianes, que publicarém en quatre ó sinc cuaderñs com el present, al preu ordinari; en el últim regalarém un magnific retrato del autor, obra del inspirat pintor Ricardo Verde. La novela está ilustrada en dibuixos originals del conciensut artiste Federico Mellado, fotograbats per Oraw-Raff.

Al ilustrat poble valenciá dediquém esta publicació. A éll li toca dir si es digna de la sehua cultura y de Valencia.

LA REDACCIÓ.

AVIS DE L'ADMINISTRASIÓ

Per rahóns que el respecte propi mos impedix publicar, deixém desde este número de servir els paquets de fóra de Valencia.

Els señors corresponsals que vullguen adquirir la BIBLIOTECA DE EL CUENTO VALENCIÁ, enviarán ADELANTAT l'import dels números que nesesiten, al preu de set séntims número, sense devolució. No servirém demandes de meñs de deu números.

Se admitixen SUSCRICIONS, enviant antisipats CUARANTA SÉNTIMS, import de quatre cuaderñs.

En estes condicions servirém EL CUENTO VALENCIÁ, á correu seguit, á co-responsals y suscritors.

L'ADMINISTRADOR.

NÚMEROS ATRASATS: Kiosko Pópular, plasa de Emilio Castelar. Valencia

BERNAT MORALES SAN MARTÍN

Flor de Pecat

NOVELA DE COSTUMS MARITIMES

Premiada en los Jochs Florals de Lo Rat Penat de l'any 1909

Dibuixos de Federico Mellado.—Fotograbats de Oraw-Raff

1910
Imprenta de
Juliá Nájera
Valencia

O B R E S
DE
Bernat Morales San Martín

LA ALCALDESA (segón edisió).

RACIMO D'HORCA (agotada).

LA RULLA-Costums de l'horta.-(segón edisió).

CADIRETA D'OR-Idili.-(segón edisió).-Agotada.

LA TRIBUNA ROJA.-Costums levantines.

LA DESPOSADA DE LA MAR.-Lligenda.-Agotada.

ALMA DE ARTISTA.-Agotada.

LA ESTATUA.-Cuento premiat en el Concurs literari de «Blanco y Negro.»

En publicació:

FLOR EE PECAT.-Novela de costums marítimes.-Premiada en los Jochs Florals de Lo Rat Penat de l'any 1909.

En prensa

«IDILIS LLEVANTINS»

(Biblioteca popular del Avenç, Barcelona)

FLOR DE PECAT

I

Comensa l'idili

Ixqueren Amparaets y el Boniquet de casa, y chunts, molt chuntets, parlant dolsament en naturalitat imperturbable, caminaren cap á vora mar.

Ell, al caminar, brandaba un poc d'esquerra á dreta y de dreta á esquerra com si la terra ferma no ho fora y brandara en l'espai infinit com la parella que manaba el Boniquet sobre la mar blava.

Ella miraba riallera y contenta á aquell llop de mar—que sols chafaba ferm quant «anaba per cuberta»—com Omfalia miraba á Hércules filar á sos peus. Sos llabis rochos rien, sos ulls negríssims purnechaben y sa ma morena acudia á detindre al Boniquet quant éste tropesaba en un muntó d'eixarsies, en un timó abandonat ó en un àncora robellá que el destí amable posaba dabant d'ell, no tan pera sembrar d'obstacles son camí, com pera que la ma amorosa y maternal de Amparaets el lliurara d'ells.

—¡No, pèr ahí no!

—¡Apartat... home!

—¡Detinte... beneit!

Y el beneit home sonria com un badoc y agrait miraba á la dona qu'era pera ell llum, nort y ampar en la terra, que era ahon nesesitava estes tres coses; perque en la mar ell era qui dirichia y manaba y... no tropesaba may en cap d'obstacle així

fora la tramontana ó el llevant qui rebólicara la mar alsant montañes y serres cristalines y movibles dabant la proa de sa barca voladora.

Caminaben chuntets, mirantse arrobats y sonrients, com si el mon sanser estaguera en ells ó caminaren per terra conquistada; el Boniquet esclavisat per la mirá y de la paraula d'Amparaets ésta, com reina y señora que portara á son costat son primer caballer y son més fidel esclau tot en una pesa. Espayaba la mirá de sos ulls dominadors per la pintoresca placha y sobre la risa mar llevantina que anaba acostantse... y en la má s'allisaba els risos que caíen sobre son front chirantse un poc pera mirarlo á éll. Pareixia que la sort y la fortuna debien sonriure á aquells dos sers en cual semblant el goig y el benestar se transparentaben. Y així era.

Pero per ahon pasaben quedaba una llarga estela de deshonoroses parlaories, d'acusasións infamants que se extenia per l'arena y aplegaba al poble abrasantlo tot, cremant llengües y oits...; y ells dos seguien son camí impassibles, tranquils, dichosos, com si no veren l'insendi d'odis y rencors y enveches que á son pas estallaba y com si rescaldá de la vorás falla que consumia sa honra, no ensenguera ses galtes morenes y curtides per la salobre brisa de llevant.

Sabien que les gents eren tan miserables que tan sols á espalles d'ells mosegaben en sa honra y com ells dos no's paraben may á mirar al darrere y com sa lligenda era: ¡Avant sempre! seguien son camí tranquils y dichosos... importantlos poc l'estel d'enveches y de rencors que quedaba darrere d'ells.

Cada grupo d'homens que trobaben afaenats en los quefers de son ofisi, els donaba un «bon dia» cariños; cada redolí de donases que remendant eixarsies ó pesant peix, quedaba á la vora de son camí, també els enviaba una salutació dolça y amorosa. Pero en cuant s'alluntaben, les llengües de foch contingudes en sa presencia soltantse sens fré ardien y als dos chovens envoltaben de flames chegantines y poderoses.

¿Y qué dien les bones ánimes del Cabañal, per mig de ses llengues pecadores?

Dien... tota una historia vergoñosa que corria de boca en boca desde el Rihuet hasta la sequia de la Cadena, y desde el carrer de Sen Pere hasta vora mar... entrantsen mar á dins enturbiant l'aigua blavosa y agitantla en foschs remors. Era l'història, la novela d'amor d'Amparaets y del Boniquet á la que sens compasió ni caritat se mesclaben els noms de la mare y del marit d'ella... fentlos apareixer no com víctimes de son destí, sino com testimonis complaguts y complacients d'un adulteri repugnant.

Baixem tots als abismes d'estes consencies y escuadriñemles. Repleguevos vostres vestits... y seguíume. El narrador será vostra guia en este nou infern dantesch.

II

Casament y mortalla, del sel abaixa

El tío Bonaguía era un fadrinot cuallat quant pensá casarse l'home. Era rich, molt rich; era amo de dos parelles, propietari de algunes cases y en aquella época «gloriosa» del contrabando, en la qual en lo Cabañal se palechaben els dinés, el tío Bonaguía fon el contrabandiste més fort y àtrevit del poble. Sempre tenia dos ó tres faluchos carregant en Orá y en Alger, atres dos venint de Gibraltar y ú tirant un contrabando per la Malvarrosa, en la plaja de Pinedo ó en la de Canet. Se dia que no'l pencharien per cuaranta ni per sincuanta mil duros y era veritat.

Portaba éll personalment el negosi, anaba y venia á l'Àfrica, ixia á la mar en les parelles del bou y dirigia en llestea y fortuna *els alijos*... y si descansaba err poch. Se dia ó no's dia si de les sehues fatigues solia reposar en los brasos d'una dona guape-tona, la célebre Pastisera que tantes fortunes va devorar en lo Grau y en lo Cabañal, y que quant esta cortesana de Venus fon clavariesa de la Mare de Deu d'Agost—¡com sona!—el tío Bonaguía li ompligué una tauleta d'onsès d'or pera que la sehua aymada se lluirá y tirara el resto. Ell se tenia per content en

que al eixir la Pastisera de casa tota engalanada en mocador de Manila, falda de seda y cadenes d'or y collars de perles, mirant en orgull y despresi á les dones honraes, digueren tots:

—¡Chécs... el tio Bonaguía paga! ¡Ya's coneix!

Pero tot te fi en lo mon y un dia l'home corregut y hastiat de plaers, sentá'l cap y pensá casarse en una doneta de sa casa, honrá y que fora ben pareguda, encara que no ho fora tant com la famosa Pastisera, que comensá á baixar digna y machestuosa-ment com un astre rey cap al seu Ponent, cuant el tio Bonaguía apretá la bolsa y la visitá més de tart en tart.

Y totes les comares del Cabañal comensaren á buscarli novia al fadrinot en un ardor digne de tal causa y de la recompensa que ensomiaben después del éxit. Y foren *candidates* á la mà del rich burgués les millors chiques y més ben paregudes del Cabañal. Primer se digué que's casaba en la de Espantapachells... pero no fou res. No li agradá á l'home per mixorrera y beata. Después se parlá de la de Escuraventres... flor de un dia, que no arribá á esclatar del tot en l'hort del tio Bonaguía cuant s'enterá de que's deixaba al novio plantat pera casarse en éll. Hagueren parlaories sobre la filla de la Malcasá, sobre la neta del tio Felip el del oli, sobre la neboda del alcalde Borrasca... pero tot fon fun de boches. El tio Bonaguia no's casaba en ninguna d'estes perque era un atra la que li había pegat en l'ull. La Malarmá li feu vore á sa filla y ya ningún'atra lográ fer anar depresa el cor del fadrinot. De bruixa, de basilisco y de pendó, no la deixaren les vensudes en aquella lluyta homérica per agarrar á un home rich. Pero ella feu la sehua y casá á la sehua Amparaets, capoll de vint anys, en lo tio Bonaguía, abre que había sufrít ya les chelors de cuaranta iversns.

Hagueren festes que duraren tant com l'alegria de tota la tribu dels Malarmats y l'envecha dels Espantapachells, Escuraventres y atres vensuts. Hagué boda y tornaboda. El tio Bonaguía sabía fer les coses y tirá en orrí els dinés, el tabaco, els confits y els dolsos per tot lo Cabañal. A certa «Calipso»—de mal nom la Pastisera—que no podia consolar-se de la fuchida del seu «Ulises» li enviá éste, es á dir, el tio Bonaguía, una mesura

de peladilles d'Alcoy y un cartucho d'onses. «Calipso» trobá amargues les primeres y dolses les segons; tant, que endolsiren la sehua decadensia contribuint á sostindre-la en certa majestat als ulls del nous amants que cada dia eren meñs ruimbosos que el seu «Ulises» rey del contrabando.

Y se cambiaren els papers... Aquell home que fon rey y señor de terra y mar, se convertí en esclau d'una dona; tremolaba dabant d'ella, espiaba celós sos pasos, procuraba adivinar sos desitjos pera satisfacerlos en l'acte; y sens donarse conte, ella fon la reina y éll lo vasall. La jove d'ànima gris é indecisa que entrá en la casa en un dot pobret, pero ben arregladet, fon ama y manadora y desde el moment en que son marit li doná les claus de tot, dientli:

—Pren, tú eres l'ama...—revelá una energia y una voluntat soberanes que sa mateixa mare, que la coneixia, no arribá á sospesar may.

Esta, l'agueta Malarmá, vivia en sa filla, y son chendre adoraba en ella. «Tia asó; tia alló; per aliviar á la pobra Amparaets de la càrrega que duya en una casa de tant de negosi com la sehua, acudia á sa sogra en tots los seus apuros.

—«Que... pòseli botons á esta garibaldina; que estos peuchs s'han esgarrat; que'm fa mal lo costat... freguem en aiguardent d'herbes; que posem uns pegaets en los polsos...»—Sa sogra habia segut pera éll un verdader paño de llágrimes. Y cuant li fregaba á son chendre en furia alsantli la pell sens compasió—¡hara ya'l tenia agarrat!—li dia, verinosa y en malicia:

—¿Per qué no vas á que't fregue la Pastisera... pillo? Asó... es alló. ¡Les corregudes de fadrinot qu'ixen... la mala vida de chove qu'ix á la vellea, malaventura! Ya teu diria yo, si fora ma filla... ¡No't mereixes la perla fina que t'has endut! ¿Com te doní sense més ni meñs una chica tan bona, y tan sana, y més bonica que la flor de la perera?—Y á les risas d'ell mesclaes en ays de dolor, afechia la agueta en veri;

—¡Queixat, pillo! Vindrá dia que no podrás anar cara al vent... gracies á la Pastisera.. ¡y á atres Pastiseres, gran pillo!

Pero tot acababa en risa y en gorcha porque de cor s'estima-

ben chendre y sogra, encara que ésta li guardaba un rencor molt negre porque no tenint atra filla que Amparaets, ella desichaba en tota la forsa del desig humá, tindre netets que alegraren sa vellea y arreplegaren la fortuna de son chendre al morir éste... Y pasaben los años—n'eren tres casats—y no tenien sucesió en gran y secreta alegría dels parents del tío Bonaguía que ya afilaben les ungles veent á son parent, encara que chove, achacós y gastat.

Bonaguía, que no tenia fills en qui posar son amor; que's veía achudat per una dona treballadora y una sogra cariñosa que en tot estaba, se deixá dur al camp de les lluytes polítiques y de la nit al mati se trobà jefe del partit *dels mariners* que disputaba les vares d'alcalde al partit *dels terresans*. Estos eren los que tenint faena, industria ó comers en terra no ixien á la mar, y com *els mariners* pasaben llargues temporades en la mar, aquells s'aprofitaben d'estes ausencias pera fer lo seu Agost y manar sempre. La marineria pensá en lo tío Bonaguía porque era home que fea molt de bé, tenia una gran fortuna y no necesitaba ixir á la mar. Ell fon son defensor en terra primer y después les—coses ho dugueren—el cacique, l'amo del poble. En lo Cabañal no's menejaba ningú sens contar en éll, y éll qu'era esclau y vasall en casa, fon señor de forca y penó fora, en lo carrer y en la Casa del Poble. Sa muller y sa sogra el gobernaben á éll, y éll gobernaba al poble... y així va el mon y els homens tan contents.

Pasaren dos años més. El tío Bonaguía sent l'amo del Cabañal y Amparaets ama de sa casa y hacienda; la agüela Malarmá renegant de sa sort que'ls negaba fills á sos fills, y estos dolentse també d'aquella malahida esterilitat que convertia la casa rica y sobrada en fogasa freda y trista. Allí tot era abundant meñs l'alegría.

Bonaguía distrea sa pena secreta ficantse cada día més en politica, Amparaets atenant á la faena y l'agüela Malarmá «fent les cartes» y... dimonis sense moles pera asegurarse de que Deu li enviaría al fi lo que més desijaba: un chiquet alegre y revolt, guago y graciós... Después, después ya podia Deu dispondre d'ella cuant fora gustós...

III

Les ulleres del tío Bonaguía

Un dia hagué en lo Cabañal gran revol, sols comparable al que s'armá cuant al casament el tío Bonaguía. Fon el cas que éste, als cuarantasinc anys se posá ulleres. Y no vos vulle dir el remoli que's mogué:

—¡Enchornet ascomensem! —día una.

—¡Que guapo està en ulleres l'aguelot! —esclataba un atra que no pogué casarlo en sa filla. —¡Encara com la mehua Asunción no'l volgué... perque ara la pobreta tindria que ferli «so-petes y manetes»...! —seguia dient.

—S'ha acabat molt Bonaguía... —afegia un atra fentse la compasiva.

—No esteu en lo conte, chiques —interrumpia un atra, que callaba y sonria hasta entones. —Eixes ulleres son pera vore manco... Li hu han receptat pera tranquilat de son esperit.

Una carcallá y chillits escandalosos foren el comentari d'aquella eixida. Pero un atra boca tancá hasta entones s'obrigué.

—Tampoc tu pegues en lo viu, Marianeta.

—¿Vols dir, Amparo?

—Si; y ho sé per mon marit que es regidor.

—Cóntamos,.. cóntamos...

—Pues el tío Bonaguía porta ulleres perque ans no podia entendre may els conters que li presentaba Feliciet el secretari...

—Y aixina... —interrumpí una llengua impacient.

—¡Aixina els entenen els dos!

Atra volta les rises y els chillits ofegaren la veu de la narradora. Cuant esta pogué seguir nugá d'esta manera son discurs:

—Ans no entenia ningú els conters més que Feliciet...

—Té molt de talent eixe gic...

—Es molt home...

—Si, ha sabut agarrar el timó sent *terresá*...

—Y ballarlos l'aigua als *mariners*.

—Y estar bé en els dos partits...

L'oradora, muller del regidor, penaba porque no podia ficar basa entre tanta bachillera, y cuant pogué agarrá el fil y ya no'l soltá.

—Pues si; ans ningú més que Feliciet entenía els conters que éll mateix fea. Ya sabeu que es una ploma molt llarga. .

—¡Y tant llarga!—digué una que no's podia aguantar. La regidora segui com si no l'hagueren interrumpit.

—Disputaben éll y el tio Bonaguía porque no s'antien y un día, cremat el secretari li digué á nostr'home:—«¡Vosté deu ser curt de vista...! ¡Cuanto vaja á Valencia compres ulleres de llarga vista y vorá com s'entendrem!»—Se cremá entonses el tio Bonaguía y «sense dir chut ni mut ni carabassut» sen aná á Valencia y torná en ulleres...

—¿Y s'antengueren?

—¡Deseguida!

—¿Y no han tornat á reñir?

—Ara son més amics que may... Com á que no hiá plomá de Feliciet que no la llixca Bonaguía en les sehues ulleres...

—¡Dichoses ulleres!

—¿Qué vorá en elles?

—¡La Lluna!

—¡Sapos y culebres!

—¡Uns conters més clars y nets que may!—digué la regidora.

—¡Oy, chica! ¿Qué ton marit, el señor regidor, s'ha comprat també ulleres... de batre?

—¡Mon marit no les necesita... que no's tan curt de vista com el teu...!

—El meu home té els ulls com dos rellonches, ¿saps?

—Pos com si no'ls tinguera, porque lo que's certes coses...

—¿Qué...?—preguntá la que tenia segurament la cúa de palla.

—¡No les veu!

—¿Qué dius?

Y s'alsaren de les cadiretes arquechant los dits dispostes á anar sarpa á la greña les dos contendients, pero les demás amigas del rogle, deixaren les veles y eixarcies que remendaben,

les separaren y posaren pau y concordia entre la regidora y la que no ho era. Y segui la conversa per atres camins ya que'ls empresos denans habien resultat perillosos. Les dos amigues que habien estat á punt d'arraparse se miraben en la cúa del ull, posant tot el veri de l'ánima en sa mirá ardenta.

—¿No sabeu?—preguntá una.

—¡Qué, digues, conta!—digueren totes á una.

—Que desde que'l tío Bonaguía es alcalde machor, com ya no pot anar á la mar en les parellés, ni á Orá...

—¡Eixe te ya el reñó cubert!

—¡Deixeu dir, recaram!

—¡Digues, dona: reventa!

—¡Reventa d'una!—esclataren totes rient, hasta la regidora y sa enemiga.

—Pues que li ha donat la dreta en tot al Boniquet y de patró de parella ha puchat á ser l'amo d'eixa casa...

—A mon pare han agarrat...

—Ya han paregut les tisoires...

—«De menos nos hiso Dios...» chiques...

—Qui li hu habia de dir al pobrús...

—Aixó no's deshonra... ¡y quina mala llengua tenim!

—¿Mala llengua? Pos si tú oires lo que's diu per lo poble...

—¿Qué? Alguna *columnia*... com si ho vera... Digues—afechí en interés la que alardechaba de compasiva y moralisadora.

—Pos que... pero no digau que hu ha dit yo...

—¡La boca un candat!

—¡Som de pedra móvil!

—¡Que no vos ixca de la boca...perque li tinc porá la Malarmá!

—¿Qué, que dihuen?

—¿Qué sogra y chendre... son dos ánimes en un cos?

—Aixó ya es vell...—digué una.

—¿Y qué te d'extrañ que's vullguen?—afechí un'atra.

—Sou molt males... aneu, aneu, bagases—día rient la compasiva y ben parlá.

—¿Pero sabrém que's diu?—chillá la dona impacient per saber totes les noves y charrarles deseguida.

—Pues casi res... porta el diari.

—¿Pero qué's?

—¡Chá, no mos chilles! Yo ho diré... Pues es el dir que dihuen que'l Boniquet es l'amo de tot.

—De tot... ¿qué vol dir?—preguntaben unes.

—Si t'antene que m'apotequen—día la rechidora.

—¿No esteu en lo tuacte? Que tontes sou... ¿No hau vist á la sogra sempre al costat del chendre mimantlo, popantlo, pera tindre'l content y taparli'l ulls? ¿No hau vist sempre chuntets al Boniquet y á Amparaets, ixir de casa á la placha á vore les parelles, á la Malvarrosa á fer les señals pa que atraquen los faluchos carregats en contrabando? ¿No hau vist els mantons de Gi-

braltar que li dú à ella el Boniquet en dinés del amo, l'obra d'Orá, els savons y lesbotelletes d'olor de Marsella y...

—¡Oy, pos es veritat!—tota asombrada día la rechidora.

—Yo els ha vist...

—Yo els vaig vore...

—Yo nague caps ara...

—Yo ha oit...

—Yo parlant en ells...

—Yo meu reselaba perque...

Y en un moment l'hipòtesis se convertí en axioma indubitable, evident. Y ya no faltá res més pera que tot lo poble donara per cert l'adulteri de Amparaets en el Boniquet consentit per la mare, la célebre Malarmá, que li tapaba els ulls al chendre pera que no ho vera.

¿Era certa la infamia? Acás no, cuant aquell día en «un carasol» remendant veles y eixarsies, les donases chismoses ho donaben per fet. Acás la simpatia y el afecte pur calumniats y escarnits per les llengues de foch, pergueren el pudor natural y avergonyits per lo dir de la chent ya no's pogueren mirar en ulls serens y cor reposat desde el día que saberen que tot lo poble els señalaba en el dit com á roins pecadors... Acás, acás sempre pasa així. ¡Tant se menecha l'abre que la fruta, verda encara cau avans de madurar!

Aquelles bones ànimes següiren menechant l'abre.

—Sempre'ls voren chuntets...—clamaba la narradora trencant d'indignació en sos gansuts dits l'eixarsia que remendaba.— Sempre la corda darrere del pual... ¡Quina poca revergoña!

—Y l'atre sempre en la Casa del Poble ficat...—afechí una que li dien la Palaya.—Fa bé: *ojos que no ven corasón que no llora*.—La de Escraventres li tallá el dir:

—Y aixó que s'ha posat ulleres el tio Bonaguia.

—Eixes no aprofiten més que pera vore clars y nets els conters del secretari... Lo demés ho vehuen térbol...

—¿Pero tan sego está *l'aguelo* que no ven lo que pasa en sa casa?—preguntá la Malcasá, la que no li pareixia tan agüelo el tio Bonaguia cuant tratá de casarlo en sa filla. Y seguí:—Es na-

tural: poseu junts a una chica chove guapa, y fresca y á un chicot chove també, els dos en la flor de la edat y del voler y no tenen més remey que caure... en un verbol.

—Si—digué una morenasa d'ulls negres com un mal pensar.—¡Cuant fá ponent... l'aigua fresca y el vi calent.

Risotades y chillits corecharen el equívoc comentari. Pasá la gorchá s'oiren estes expresións:

—Se casá masa agüelo el tío Bonaguía...

—Si; li vingué de rebot com á la drapera...

—El bou corregut... s'ha tornat manso.

—Si hara ho paga tot.

—De fadrí feu més mal qu'un porc solt. ¡Que li pregunten á la Pastisera!

—Y que's divertí l'home.

—Y ara's divertixen en éll...

—¿Pero aixó será veritat, chiques?—preguntá, no dubtant sinó per saber més, la dona compasiva y ben parlá.

—¡Tú mírali l'ull al peix! Fijat cuant els veches, sobre tot si van chuntets y vorás con no t'engañes... Y ho affirme per lo que veig. ¡Yo soc més clara que l'aigua! ¿Estás en lo conte?

—Si que te esplicoteches bé, dona.

—A mi també m'han dit molt.

—Pues tú, filla mehua, de lo que te diguen descreu la mitat y l'atra mitat pósala en cuarentena si vols viure en pau en lo mon, filla mehua. Me dona fredat sentirvos. El Boniquet es un bon chic, honrat y agrait, y Amparaets una dona de bé...—interrumpí una agüeleta que había callat hasta entonces y que fea eixarsia millor y més depresa que les marmolaores.

—Tot lo que vosté vullga, tía. Pero entre *santa y santo paret de cal y canto*... Els han posat tan chunts...

—Y tant va el canteret á la font...

—Lo que vullgau; pero yo ho voría y no ho creuria...

—Vosté está ya en *els llims*... (en el limbo) tía y no's pot donar conte de lo que pasa así baix en la terra... El Boniquet es com tots los homens y Amparaets com totes...

—Pot haber un desóri el día que el tío Bonaguía sapia lo que

diuen...—digué asustá l'agüeleta.

—Oy; pues yo no hu ha inventat...

—Haurá de refiir en tot lo poble...

—Y en tant de bé que vos fá á tots Bonaguia—seguí indigná la pobra agüeleta—¿poden així arrastrar per l'arena la sehua honra y la de sa muller? ¡Sou més roins que la tenca!

—¿Que li ha picat la moscarda tia?

—En este mon no's pot fer bé més que al porc y á les ánimes del porgatori... ¡Cuánt desagraides son les gents!

—Vosté fá ara ñim ñam; pero en son temps Deu sap, tia.

—May he fet un mal cuinat...

—Vinga, vinga que lo que no está en l'aplanar está en l'engolir... Prou que haurá marmolat vosté en esta vida... sino ha fet mal cuinats...

En asó dotse campanaes sonaren en l'ermita de la Mare de Deu dels Angels y el rogle s'amotiná. Abatollaren la faena que quedaba, en un moment y se dispongueren á entrarsen al poble en busca del clásich arrós abanda. Pero ans de anarsen digué la dona prudent y moralisadora:

—Chiques, espereuse. Resém un «Padre nuestro» y un «Ave Maria...» per lo que ham marmolat... *«Padre nuestro que estás en los sielos...»*

Resaren y l'estol se desfeu, ficantse cada gallina en son galliner.

IV

Les personaches del idili

I

El Boniquet era, ni més ni meñs que un Apolo de bronce viu, la estàtua animá del home fort, dur pera el treball, apte y fogós pera la reproducció de la especie. Este tipo clásich mescla d'Hércules y d'Apolo, altiu y hermós, prou curt d'inteligencia, sobrat de voluntat, y tot sentiment, había naixcut pera obedir sens pararse á pensar sobre lo que li manaben ni per qué...

Sense una intel·ligència poderosa al seu costat que li diguera «Ves per así; despertat; camina; párat...» haguera segut hom aigua y sa sort haguera segut desdichada.

Pero li dién: «Ves á Orá» y á Orá aplegaba encara que les ones de la mar encrespades y els enlluernadors llamps del cel li borraren lo camí. Li digueren una vegada: «¡Mata si es presís! y matá á qui s'oposaba á que complira les ordres dels amos. Li habíen dit... li había dit una dona enchisadora: «¡Estimam! ¡Vull me hasta la mort; t'ho mane yo y ho desicha tot el poble... que fá temps me espeñ cap als teus brazos!...» y la voldría hasta el morir y ¡qui sap si hasta después de que la mort freda li che lara el cor y li esglayara los ulls!

Ell no sabia per qué... pero li ho manaben y aquella era la sehua obligació: obedir. Si li hagueren dit: «¡Busca el Vello d'or!» com portaba el tabaco d'Orá y de Gibraltar... hagueren dut aquell nou argonauta á la placha del Cabañal, el fabulós bo rregó d'or. Manar era lo difícil pera éll: no sabia. Obedir lo fá cil; per aixó en tanta sencillés empenía la ruta que li señalaben mataba si era presís y estimaba en tota la forsa de sa voluntat indomable y forta.

De son pasat térbol y boirós de *pillet de placha* y *chic de barca* no s'enrecordaba. ¿Pera qué? No sabia com pergné á sos parents ni cuant, quedant orfenet baix lo cel blau y sempre sonrient de Llevant; ¿y había de de memoria ara dels primers anys en que dormía á l'ombra d'una barca, menchaba cada día en casa d'un parent y vestía de les despulles dels demés?

Tots renegaben d'ell y s'el emboleaben uns als altres com una pilota que's donaben presa á tornar-se. Y no era—en bon hom—es diga en honra de les chents compasives del Cabañal, de les quals tal vegada lo més roïn es la llengua y lo més bó el cor...—no era que renegaben del Boniquet sos parents porque era pobre y orfe...; ans al contrari, estes qualitats los feen olvidar ses males choguines...; sino porque era més mal que'un llamp y «més comprometedor que Faba» com dién ses tíes en memoria d'algun célebre mal home anomenat així. Fent «arca» en la placha era el primer en la lluyta y més d'una vegada caigué na-

La Febra tifoidea vensuda, usant el **ANTIFEBROL**

Producte vechetal inofensiu, á base de *Convolvuli-
na*, remey ideal y únic, de totes les febres gástriques,
bilioses, tifoidées (tifus), palúdiques etc., etc.; y perfec-
tament compatible en tota clase de medicaments que
tinga que pendre el malalt.

Unic depòsit pera tota España: Farmacia del carrer
de la Carda, núm. 3, Valencia.

Caixa, 1'50 pesetes.

“Jarabe BEBÉ” Contra la Tos ferina
y tota clase de tos.

Infalible y completament inofensiu. Exichiscas el certificat
de garantía del Dr. Peset, que acompanya á cada frasco.

Preu: 3 pesetes. Farmacia, Carda, 3. Valencia

Oraw=Raff
Colón, 28.-Valencia

**Grandes talleres de fotograbado
autotipia y zincografía**

FOTOGRAFADOS ESPECIALES
para Editores, Catálogos, Ilustraciones, Anuncios,
Marcas de Fábrica, Etiquetas.
Reproducciones artísticas y Fotografías de todas clases

J. Gomis

CAMISERO PREMIADO

Bajada S. Francisco, 3

(JUNTO AL ÓPTICO)

VALENCIA

FILOCOMO
Regenerador del cabell

Evita la caiguda del cabell, lleva la caspa y fá re-
naixer la cabellera en un temps relativament curt.

Venda: en la Perfumería Inglesa de J. M.ª PUIG
Baixá de Sant Francés, n.º 4.—Valencia